

De 'Greenpeace' en de houding van de Antarcticaverdragsstaten

Lies Vedder

Op het ogenblik bevindt het Antarctica expeditie-schip, de 'Greenpeace', zich nog steeds in het Zuidpoolgebied in de buurt van Ross-eiland. Op 1 februari 1986 heeft de bemanning van de 'Greenpeace' op symbolische wijze het continent tot Wereldnatuurpark uitgeroepen om daarna koers te zetten naar Auckland (Nieuw-Zeeland). De 'Greenpeace' vertrok op 20 december 1985 vanuit Melbourne naar het Zuidpoolgebied. Oorspronkelijk was het de bedoeling op Ross-eiland in de Rosszee (het door Nieuw-Zeeland geclaimde gebiedsdeel) een basiskamp op te zetten waar vier Greenpeace-expeditieleden een jaar lang zouden overwinteren. Door de extreem slechte weersomstandigheden -het pakij's is dit jaar twee maal zo dik als normaal- heeft Pete Bouquet, kapitein van de 'Greenpeace', uiteindelijk besloten geen onnodige risico's te nemen om alsnog een doorgang te forceren. Ook als het weer nu zou verbeteren is de tijd die rest voor het opzetten van een kamp te kort. De Antarctische zomer is snel ten einde en dit jaar waarschijnlijk eerder dan normaal vanwege de omstandigheden en men moet zorgen op tijd met het schip uit de Antarctische wateren te zijn.

Dat het weer van deze Antarctische zomer ook de ervaren Antarctica-expedities heeft overvallen blijkt uit het feit dat er verscheidene schepen zijn overvallen door het ijs:

— de 'John Biscoe', Brits expeditie-schip is bevrijd door het Westduitse expeditie-schip de 'Polar Stern' op 20 november 1985.

— de 'Mikhail Somov', heeft vorig jaar 133 dagen vastgezet in het ijs voor de kust van Mary Byrdland.

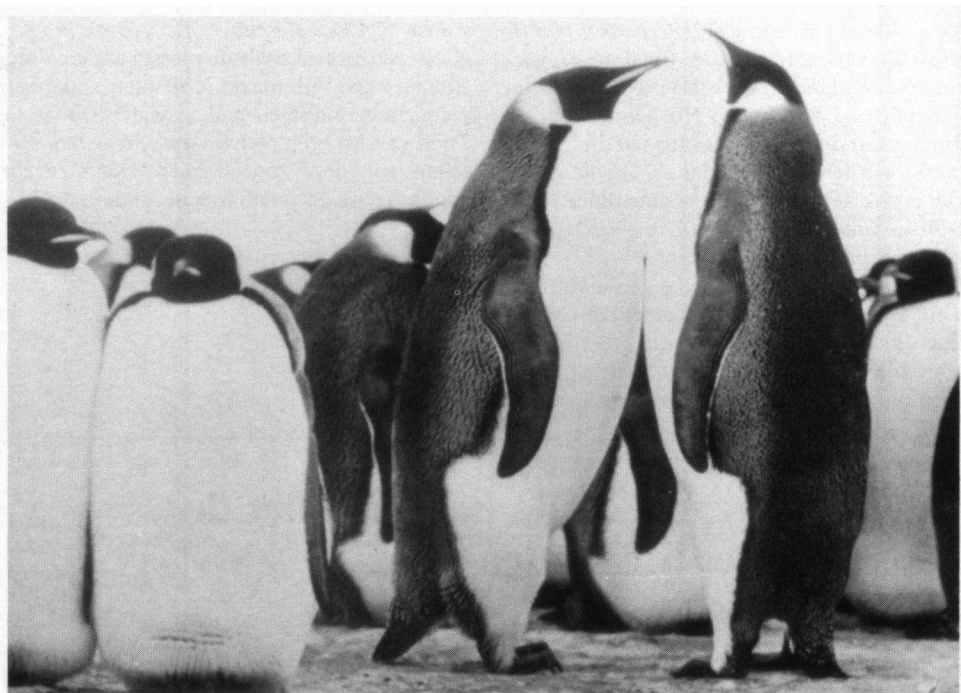
— de 'Nella Dan', Australisch expeditie-schip, werd geholpen door de 'Icebird', een ander Australisch schip. Deze kwam ook vast te zitten en werd vervolgens bevrijd door een

Japaneze ijsbreker, de 'Shirase', op 14 december 1985.

— de 'Southern Quest', het schip dat 11 januari 1986 door het ijs is gekraakt, waarover hieronder meer wordt geschreven.

Afgezien van de zeer slechte weersomstandigheden is Greenpeace zeer teleurgesteld in de houding van verscheidene landen.

Vooraf Australië, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten, aangemoedigd door de meerderheid van de landen die partij zijn bij het 'Verdrag inzake Antarctica' (waaronder Nederland) hebben vanaf het moment dat duidelijk werd dat Greenpeace een expeditie

naar Antarctica wilde ondernemen van alles geprobeerd om dit te voorkomen. Het werd snel duidelijk dat men liever geen pottekijkers in het gebied wilde. De tegenwerking was verbazingwekkend en nam ongekende vormen aan.

Zo weigerde Nieuw-Zeeland een vergunning af te geven voor radio- en satellietverbindingen voor het op te zetten basiskamp.

Toen de 'Greenpeace' eenmaal onderweg was naar Antarctica (ondanks grote pressie van Australië) weigerden zowel Nieuw-Zeeland als de Verenigde Staten ijs- en weerberichten door te geven vanaf hun stations op het Ross-eiland.

Sterker nog, twee medewerkers van de Scott-basis die officieel protesteerden tegen deze houding van beide landen, zijn inmiddels ontslagen.

Verder weigerden beide landen met de helikopter van de 'Greenpeace' te communiceren en voorts mocht de bemanning geen gebruik maken van het postkantoor op Ross-eiland. De onverantwoordelijke houding van beide landen heeft geleid tot gevaarlijke situaties: een ander expeditiechip, de 'Southern Quest', werd er ten slotte slachtoffer van.

Dit schip was net als de 'Greenpeace' op weg naar Ross-eiland om daar expeditieleden af

**Keizerspinguïns. Dit is de grootste pinguïns-
soort. Deze vogels kunnen een hoogte van 120
cm bereiken!**

Foto: Greenpeace.

te halen. Ook zij bleven verstoken van enige informatie over de weersgesteldheid en de ijscondities.

Op 10 januari 1986 werd in het Australische dagblad de 'Sydney Morning Herald' geklaagd dat Mc Murdo, het Amerikaanse onderzoeksstation dat de beschikking heeft over weersinformatie voor langere termijn alsmede satellietrapporten over de ijsomstandigheden, weigerde om deze belangrijke weerberichten door te geven aan de 'Southern Quest'. De kapitein van de 'Southern Quest' heeft ten slotte besloten het er op te wagen. Het schip zonk op 11 januari 1986, gekraakt door het pakijns...

Uit afgeluisterde radiogesprekken tussen verscheidene Amerikaanse stations werd duidelijk dat de Mc Murdo-basis opdracht heeft gekregen ieder contact met de 'Greenpeace' te vermijden. Het zelfde geldt voor het Nieuwzeelandse station. Dit laatste station mocht alleen contact hebben in geval van nood.

Ondanks deze gevaarlijke tegenwerking is

Greenpeace van plan om volgend jaar naar het zelfde gebied terug te keren om alsnog een kamp op te zetten. Het afhoudende gedrag van de verschillende landen heeft Greenpeace gesterkt in de overtuiging dat er blijvende aandacht voor het gebied nodig is om het te behoeden voor de rampzalige gevolgen van exploitatie.

Daarom riep Greenpeace op 1 februari 1986 Antarctica uit tot Wereldnatuurpark.

1 februari - Antarctica:

Wereldnatuurpark

Op 1 februari 1986 is Antarctica door de bemanning van de *Greenpeace* uitgeroepen tot 'Wereldnatuurpark', teneinde Antarctica, het laatst onbedorven continent, te beschermen tegen de dreigende exploitatie van mineralen.

Op het ogenblik voeren achttien landen die gezamenlijk Antarctica beheren, in het diepste geheim overleg om zo spoedig mogelijk een verdrag tot stand te brengen dat exploitatie van minerale rijkdommen in Antarctica zou moeten reguleren.

Deze landen voelen niets voor bescherming van Antarctica tegen exploitatie. Integendeel, de meeste landen en oliemaatschappijen willen niets liever dan zo snel mogelijk de voorwaarden scheppen om tot exploitatie van olie, gas en hoogwaardige mineralen overgaan.

Exploitatie van mineralen zal voor Antarctica desastreuze gevolgen hebben:

Antarctica is niet alleen maar een ijzig, bevroren gebied dat buiten ons gezichtsveld ligt

en daarom niet interessant is. Integendeel, het is een continent waar het krioelt van het leven. Er wordt een enorm veelzijdige schakering aan levensvormen aangetroffen en ongetwijfeld zijn talloze dier- en plantesoorten nog niet eens ontdekt.

Antarctica is een wildernis waar het leven zich in de loop van miljoenen jaren heeft aangepast aan de extreme omstandigheden van het klimaat. Deze zelfde extreme omstandigheden maken ook dat het natuurlijke evenwicht zeer kwetsbaar is, waardoor het gebied uiterst gevoelig is voor verstoringen.

Tot nu toe is Antarctica nagenoeg geheel verschoond gebleven van vervuiling of andere aantasting. Dat moet zo blijven, vindt Greenpeace. Omdat niet iedereen deze mening deelt en een groot aantal landen zelfs plannen beraamt voor exploitatie van mineralen in dit onbekende niemandsland, voert Greenpeace een campagne om Antarctica tegen deze bedreiging te beschermen.

Naast de aanwezigheid van levende have als vis, kril, pinguïns en andere vogels heeft vooral de mogelijke aanwezigheid van minerale rijkdommen de grote belangstelling van de Consultatieve Partijen (en van diverse andere landen) gewekt. Grote hoeveelheden aardgas en aardolie worden vermoed in het continentale plateau van Antarctica. Daarnaast komen er onder meer goud, zilver, platina, koper, chroom, nikkel, titanium, lood en zink voor.

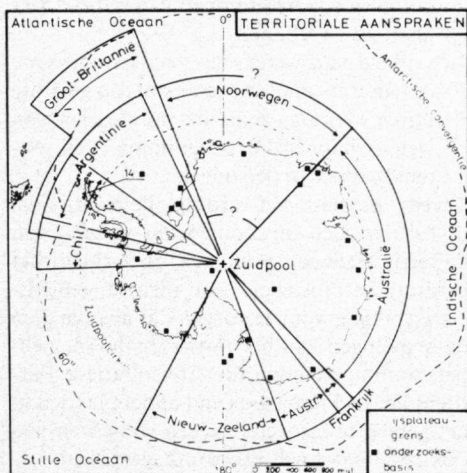
Risico's van exploitatie

De exploitatie van deze mineralen zal gepaard gaan met geweldige risico's voor dit zo kwetsbare milieu, zoals lekken aan de afsluiters van olieputten, ongelukken met tankers, boortorens en dergelijke.

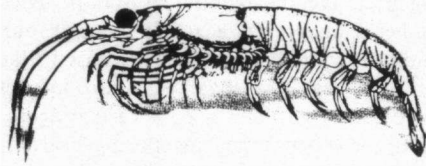
Een eventuele olieramp zal onherstelbare gevolgen hebben voor het milieu. De extreme weersomstandigheden en de schuivende ijsmassa's maken opruimwerkzaamheden vrijwel onmogelijk. Door de lage temperaturen zal een natuurlijke afbraak van de olie slechts zeer langzaam plaatsvinden. De gevolgen voor vogels, zeehonden, walvissen en alle andere levensvormen laten zich raden. Met name pinguïns zijn zeer kwetsbaar wanneer hun huid met olie in aanraking komt.

Maar er zijn nog andere problemen.

In de wateren rondom Antarctica komt op grote schaal kril voor, een garnaalachtig

diertje, dat de basis van de hele voedselketen in Antarctica vormt. Vrijwel alle in het gebied voorkomende dieren zijn direct of indirect afhankelijk van deze kril. Bij ongelukken met olie zouden de krilrijke gebieden niet gespaard worden. Integendeel, de meeste aardgas en aardolie worden juist vermoed in gebieden waar kril op grote schaal voorkomt.

Kril, het basisvoedsel voor vele op Antarctica levende dieren.

Als het krilbestand door olie-exploitatie zou worden aangetast, dan bestaat de kans dat het hele ecosysteem van Antarctica zal worden geschaad.

Daarnaast zal de exploitatie van mineralen in Antarctica ongetwijfeld ook politieke gevolgen hebben. De verworvenheden van het 'Verdrag inzake Antarctica', te weten de demilitarisatie van het gebied, de internationale samenwerking alsmede de vrije uitwisseling van wetenschappelijke gegevens, kunnen in gedrang komen. Ook dreigt het probleem van de territoriale aanspraken weer naar boven te komen, met alle gevolgen vandien (de Falkland eilanden liggen dicht in de buurt). Exploitatie van minerale rijkdommen is niet in het Verdrag inzake Antarctica geregeld. Daarom werd in 1981 besloten een apart verdrag te maken dat de exploitatie van minerale rijkdommen moet reguleren. Sinds 1982 zijn er zeven speciale vergaderingen gehouden teneinde overeenstemming te bereiken over de exploitatie van mineralen in Antarctica. Gelukkig voor dit continent is het einde van deze onderhandelingen nog niet in zicht.

Politieke achtergrond

Sinds de ontdekking van Antarctica in de vorige eeuw hebben diverse landen activiteiten in het Zuidpoolgebied ontplooid. Men ging er op expeditie, deed wetenschappelijk onderzoek en ging er op jacht naar walvissen en robben.

Deze activiteiten werden in de eerste helft van deze eeuw gevolgd door het instellen van territoriale aanspraken (claims) op gebieden in Antarctica. Grote delen van het gebied wer-

den geclaimd door het Verenigd Koninkrijk, Chili, Frankrijk, Argentinië, Noorwegen, Australië en Nieuw-Zeeland. (De claims van Chili, Argentinië, Noorwegen, Australië en het Verenigd Koninkrijk overlappen elkaar gedeeltelijk; ongeveer 15% van Antarctica is niet geclaimd). Daarnaast waren andere landen, zoals de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, nadrukkelijk in het Zuidpoolgebied aanwezig. Vooral in de jaren veertig en vijftig kwam het er diverse malen tot hoog oplopende spanningen. Vooral tussen Groot-Brittannië en Argentinië dreigde de situatie militaire vormen aan te nemen en ook de Koude Oorlog leek naar het Zuidpoolgebied over te slaan.

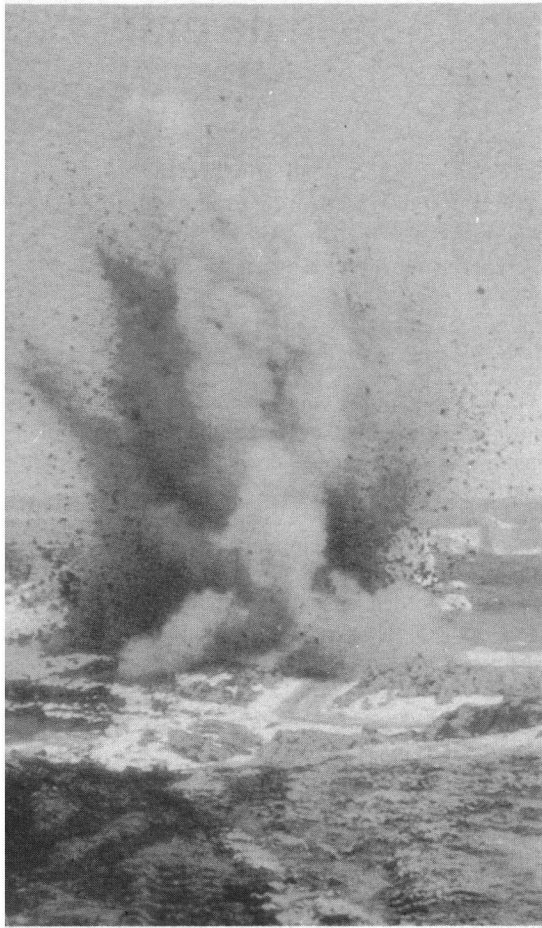
Verdrag

Nadat verscheidene pogingen om over Antarctica tot overeenstemming te komen waren mislukt, ondertekenden ten slotte twaalf landen op 1 december 1959 het Verdrag inzake Antarctica, dat op 23 juni 1961 in werking trad. Het verdrag betekende een formele voortzetting van de wetenschappelijke samenwerking zoals die tijdens het Internationaal Geofysisch Jaar (1957/1958) in Antarctica had plaatsgevonden en die een groot succes was gebleken.

Het verdrag, dat van toepassing is op het gebied ten zuiden van de 60ste zuiderbreedtegraad, is gebaseerd op de volgende beginselen.

- Antarctica mag slechts voor vreedzame doeleinden worden gebruikt: alle maatregelen van militaire aard zijn verboden
- kernontploffingen van welke aard dan ook alsmede het dumpen van radio-actief afval zijn verboden
- vrijheid van wetenschappelijk onderzoek in Antarctica, alsmede de daarop gerichte samenwerking, zoals het uitwisselen van wetenschappelijke programma's en wetenschappelijk personeel.

Tevens 'bevriest' het verdrag alle posities die in 1959 werden ingenomen ten aanzien van de territoriale aanspraken. Ook verbiedt het verdrag het instellen van nieuwe gebiedsclaims. Om ervoor te zorgen dat alle partijen de bepalingen van het verdrag naleven, hebben sommige landen (de Consultatieve Partijen) het recht de bases van andere landen in het gebied te inspecteren, een recht waarvan ook regelmatig gebruik wordt gemaakt.

Ondanks wereldwijde protesten, inclusief van de op Antarctica werkzame Franse biologen, is al begonnen met de bouw van een vliegveld, zonder te wachten op het rapport dat de effecten op het milieu zou beschrijven.

Consultatieve Partijen

Het Verdrag inzake Antarctica voorziet niet in de oprichting van een permanent orgaan om de activiteiten in Antarctica te reguleren, maar kent alleen de zogenaamde 'Consultatieve Vergadering'.

Sinds kort mag ieder land dat partij is bij het verdrag aan deze Consultatieve Vergaderingen, deelnemen. Echter zonder stemrecht: dat recht is voorbehouden aan de oorspronkelijke verdragspartijen (Argentinië, Australië, België, Chili, Frankrijk, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zuid-Afrika, de Sov-

jet-Unie, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten) alsmede aan een tweede groep staten die later tot het Verdrag is toegetreden en in Antarctica op ruime schaal wetenschappelijk onderzoek verricht (Polen, West-Duitsland, India, Brazilië, Uruguay en de Volksrepubliek China). Al deze landen worden gewoonlijk aangeduid als de Consultatieve Partijen.

Daarnaast kent het verdrag landen die weliswaar tot het verdrag zijn toegetreden, maar die geen wetenschappelijk onderzoek verrichten in Antarctica. Deze groep landen mocht tot voor kort niet aan de Consultatieve Vergaderingen deelnemen. In 1985 werd echter besloten deze landen voortaan als waarnemer tot de vergaderingen toe te laten.*

Sinds de ondertekening van het Antarctica-verdrag zijn er een aantal verdragen en regelingen tot stand gekomen die het behoud van de levende have in Antarctica moet waarborgen zoals:

- 'The Agreed Measures for the Conservation of Antarctica Flora and Fauna' (1964).
- 'The Convention for the Conservation of Antarctic Seals' (1972)
- 'The Convention for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources' (1980)

Lies Vedder.

*Naast Nederland, dat op 30 maart 1967 tot het verdrag toetrad, behoren eveneens tot deze categorie: Bulgarije, Tsjecho-Slowakije, Denemarken, DDR, Roemenië, Italië, Peru, Papua Nieuw-Guinea, Zuid-Korea, Spanje, Finland, Zweden, Hongarije en Cuba.

Deze landen, die geen stemrecht hebben, worden gewoonlijk aangeduid met de term: Niet Consultatieve Partijen (NCP).

